

Falchs

8

Grup de divulgació
de la història de Fals



FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

NOVEMBRE 2004, NÚMERO 8

La Gabriela de Baix

La Gabriela era una heretat molt antiga que estava en mans de la família Sagristà des de mitjans del segle XVI. El 19 de setembre de 1867 va morir el darrer hereu, el Pere Sagristà. Tenia tres filles, la Maria, soltera, la Rosa, monja, i la Teresa casada amb Oleguer Galí Casals, de Sant Llorenç Savall. En el testament, el Pere Sagristà va disposar que l'hereva havia de ser la Maria, la gran. Si aquesta moria heretaria la Teresa, amb la condició que, si no tenien descendència, l'herència passaria a Jaume Galobart, un nét de la seva germana Francesca, casada a Sant Fruitós amb un tal Fruitós Galobart. La Maria va morir el 1871 i la Teresa el 1890, sense deixar cap fill. D'acord amb el testament, la propietat de la Gabriela va passar al Jaume Galobart.



Balcó de la Gabriela de Baix, datat el 1869

El nou amo havia de fer front a unes despeses importants, perquè calia indemnitzar el Galí per les millores que havia fet a la finca i també pel pagament de les legítimes i llegats testamentaris de les tres filles del Sagristà que el Galí havia assumit. El deute pujava a 19.000 pessetes i el Galobart, que no tenia un duro, va haver de pactar amb l'Oleguer Galí. El 30 d'abril de 1891 van signar una concòrdia davant del notari Tadeu Gassol de Manresa. La propietat, estimada en 40.000 pessetes, es va dividir en dues parts; la part de l'obaga, al nord, va passar a dir-se la Gabriela de Dalt, mentre que la part del solell, al sud, va dir-se la Gabriela de Baix. La part de dalt tenia més terra de

conreu i la part de baix tenia més bosc. Dins de la part de baix hi havia construïda la casa de la Mallencosa, que era de Domingo Torras Bacardit, però pagava un cens anual a la Gabriela.

Quan es va fer la partició, l'any 1891, a la casa pairal hi havia dos habitatges; en un hi vivien els amos, en l'altre, una família de masovers. Els masovers eren l'Antoni Pons i Maria Comallonga, procedents de les rodalies de Cardona. Tenien cinc fills. El gran es deia Joan i treballava a casa. El fill petit de la família era el Josep Pons, nat el 1875, el qual esdevindria mossèn i seria objecte d'una gran veneració per part dels seus feligresos de l'illa de la Palma.

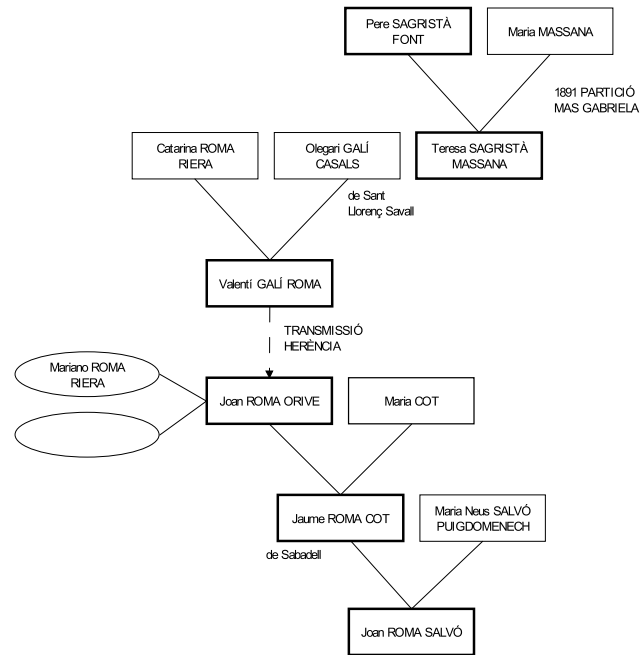
La casa es va partir en dos trossos tapiant dues portes. El Galobart es va quedar la part més noble de la casa, mentre que el Galí es va haver de conformar amb la casa dels masovers i un trosset de la casa principal. Aquesta part té una finestra que dona al sud amb una llinda datada el 1670. A la mateixa façana hi ha un balcó que va fer construir la Maria Sagristà, ja que el forjat de la barana porta les seves inicials i la data 1869. De la mateixa època és l'ampliació de l'edifici de la masoveria, aixecat parcialment amb tovots de fang.

L'Oleguer Galí no va viure mai a Fals, sinó que s'estava al seu poble, a Sant Llorenç Savall, on tenia propietats. Quan va enviduar de la Teresa Sagristà tenia 56 anys i encara es va veure amb cor de casar-se de nou. Ho va fer amb la Caterina Roma Riera, la qual li va donar quatre fills, si bé tots es van morir de petits, tret d'un. El 27 de novembre de 1905 va morir l'Olegari, a l'edat de 72 anys. Prèviament havia fet testament amb un notari de Rubí, i havia nomenat hereu al seu únic fill Valentí i usufructuària a la Caterina. Aquesta es va posar d'acord amb els veïns de la Gabriela de Dalt i va permutar amb ells alguns trossos de terra, amb la finalitat que les dues propietats quedessin una mica més endreçades. No li va provar l'estat de viduïtat a la Caterina i va contreure segones núpcies amb Pere Rovira. L'hereu de la Gabriela de Baix, el Valentí Galí Roma, va tenir una vida desgraciada. Va morir de tuberculosi a l'edat de 31 anys, encara solter. Va ser l'any 1925 i l'herència va retrocedir a la seva mare, la Caterina, fins a la mort d'aquesta, esdevinguda l'agost de 1935. No li quedava cap fill viu, així que va heretar el parent més proper, el seu nebot Joan Roma Olivé. Els drets de successió van ser elevats; el 1936 va haver de pagar 11.569 pessetes per poder inscriure la finca al seu nom. El Joan Roma s'estava a Sant Llorenç Savall, tenia l'ofici de sabater, i era fill de Mariano Roma Riera, un

germà de la Caterina. Joan Roma es va aparellar amb la Maria Cot i, encara que no hi vivien sempre, feien llargues estades a la seva casa de la Gabriela de Baix, en una part de la casa que tenien destinada. Encara en vida, el pare va fer donació de l'heretat al seu fill Jaume Roma Cot. El Jaume habitava a Sabadell i era l'amo d'una fàbrica tèxtil. El 1973 va comprar la casa de la Mallencosa a Josep Torras Casanovas, quan aquest va marxar a viure a Sant Fruitós. El terreny sobre el qual està edificada la casa ja era de la Gabriela, però l'edifici pertanyia al Casanovas perquè el seus avantpassats l'havien construïda. El Jaume es va casar amb la Neus Salvó Puigdomenech, i el seu fill gran, el Joan Roma Salvó, ha esdevingut l'actual propietari de la Gabriela de Baix, després de la mort del pare.

Els descendents de la Teresa Sagristà i l'Oleguer Galí han estat uns propietaris absentistes, ja que mai han viscut a Fals ni s'han ocupat personalment de les terres. El conreu de la terra l'han deixat en mans de parciers o dels masovers que han ocupat successivament la casa. Malgrat el risc de deixar-nos-en algun, els masovers que han viscut a la Gabriela de Baix des que els Pons van marxar cap al mas Servitge de Monistrollet aproximadament el 1893, han estat els següents (entre parèntesis la data aproximada):

(1894 -1900) Ramon Massana, procedent del Collet, i la seva dona Maria Font Serra. (1900 -1943) Joan Moncunill Felip, procedent de la masoveria de la Torre, i la seva muller Àngela Roig Sellarés, de la Grevalosa. (1943 -1960) Ramon Bordó, d'Horta d'Avinyó, i la seva dona Antònia Centellas. (1960 -1975) Pere Torra Montraveta, de la Torregassa d'Olius, i la seva dona Mercè.



Durant el període comprès entre els anys 1975 i 1985, la casa va estar desocupada, mentre que les terres les treballava un tal Comallonga de Manresa. En principi aquest tenia un tracte verbal amb l'amo de cinc anys de durada, però es va anar allargant fins que a l'any 1986 es va instal·lar a la casa la família de masovers formada per Josep Xavier i la seva muller Pura Bayló, que van venir de Sant Salvador de Guardiola, i van fer-se càrrec de l'explotació de tots els recursos de la finca.